
PWYLLGOR CRAFFU GWASANAETHAU 26/11/15

YN BRESENNOL:

Y Cynghorwyr: Anwen J. Davies, Alan Jones Evans, Aled Ll. Evans, E. Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Sian Wyn Hughes, Elin Walker Jones, Linda Ann Jones, Sion W. Jones, Eryl Jones-Williams, Ann Williams, Eirwyn Williams, R. Hefin Williams a R. H. Wyn Williams

SWYDDOGION: Arwel Ellis Jones (Uwch Reolwr Democratiaeth a Chyflawni), Gareth James (Rheolwr Aelodau – Cefnogi a Chraffu), Glynda O'Brien (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu)

Hefyd yn Bresennol:

Ar gyfer Eitemau 5, 6, a 7 isod:

Y Cyng. Mair Rowlands, Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc
Y Cyng. W. Gareth Roberts, Aelod Cabinet Gofal, Oedolion a Iechyd
Marc Roberts, Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol
Morwena Edwards, Cyfarwyddwr Corfforaethol
Marian Parry Hughes, Pennaeth Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd
Manon Williams, Rheolwr Ardal
Alwena Leadbitter, Uwch Ymarferydd

Ar gyfer Eitemau, 8 a 9 isod:

Iwan Trefor Jones, Cyfarwyddwr Corfforaethol
Arwyn Thomas, Pennaeth Addysg
Garem Jackson, Swyddog Gwella Ansawdd Addysg
Gwern ap Rhisiart, Uwch Reolwr Aghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad
Eleri Llywelyn Owen, Rheolwr Prosiect
Ffion Hughes, Swyddog Cefnogol

ETHOL CADEIRYDD

Penderfynwyd: Yn absenoldeb y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd o'r cyfarfod, etholwyd y Cyngorydd Selwyn Griffiths i gadeirio'r cyfarfod hwn.

1. YMDDIHEURIADAU

Y Cynghorwyr Sian Wyn Hughes (p.m.), Linda Ann Wyn Jones (p.m.), Beth Lawton (a.m./p.m.), Dewi Owen (a.m./p.m.), Peter Read (a.m./p.m.), Gareth Thomas (Aelod Cabinet Addysg – a.m./p.m.), Dylan Davies (Cynrychiolydd Llywodraethwyr Meirionnydd - a.m./p.m.), Mrs Rita Price (Yr Eglwys Gatholig – a.m./p.m).

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

3. MATERION BRYS

Targed Arbedion Ysgolion

Nid oedd yr eitem hon wedi'i chynnwys ar y rhaglen, ond cytunodd y Cadeirydd i'w thrafod fel mater brys o dan Adran 100B(4)(b) Deddf Llywodraeth Leol 1972 oherwydd bod y mater wedi codi ers cyfarfod diwethaf y pwyllgor, bod penderfyniad diweddar wedi ei wneud gan y Fforwm Cyllideb Ysgolion ar 18 Tachwedd 2015 a bod barn y dylid ei graffu cyn bod gweithredu arno.

Eglurodd y Cadeirydd y derbyniwyd cais gan y Cynghorydd Alwyn Gruffydd i'r pwyllgor drafod targed arbedion ysgolion a gwahoddwyd yr aelod i ymhelaethu ymhellach.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Alwyn Gruffydd at drafodaeth diweddar yng nghyfarfod o Fforwm Cyllideb Ysgolion ar 18 Tachwedd 2015 a oedd yn gyfarfod cynhennus pryd y penderfynwyd argymell i'r Cabinet doriad o £1.6m i'r sector cynradd a £680,363 i'r sector uwchradd. Roedd yr Aelod o'r farn bod tensiwn rhwng y cynradd a'r uwchradd, ysgolion mawr, canolig a bach, gyda'r toriad yn golygu dosbarthiadau o hyd at 40 o blant i rai ysgolion ac yn ei dro yn effeithio ar safonau addysg y Sir. Teimlwyd bod y toriad felly yn tanseilio'r egwyddorion ac y dylai'r Pwyllgor Craffu hwn gael y cyfle i ystyried dwyster effaith y toriadau ar ysgolion cyn i'r penderfyniad gael ei fabwysiadu gan y Cabinet.

Esboniodd yr Uwch Reolwr Democrataidd a Chyflawni, wrth fabwysiadu'r Strategaeth Ariannol yn y Cyngor llawn ym Mawrth 2015, penderfynodd y Cyngor fabwysiadu Strategaeth Ariannol oedd yn cynnwys "Rhoddi targed £4.3m i'r gyllideb ysgolion". Deallir mai'r hyn y mae penderfyniad y Fforwm Cyllido Ysgolion yn ei wneud yw penderfynu sut y mae gwireddu elfen o hynny. Felly, roedd y Fforwm Cyllideb Ysgolion yn gweithredu ar benderfyniad y mae'r Cyngor eisoes wedi ei wneud.

Eglurodd y Pennaeth Addysg bod ysgolion yn wynebu targed o £4.3m o doriadau ac wedi canfod oddeutu £2m o arbedion a bod gwahaniaeth barn o sut y byddir yn gwireddu'r gweddill o £2.3m. Atgoffwyd y Pwyllgor bod y Cyngor yn wynebu bwloch o £50m gyda £9m ohono yn cael ei wireddu drwy dreth y Cyngor. Nodwyd bod y Cyngor yn ariannu ysgolion yn hael o'i gymharu ag awdurdodau eraill yng Nghymru a rhaid cofio bod 8 allan o'r 15 ysgol uwchradd yn rhai lleiaf yng Nghymru.

Daethbwyd i gyfaddawd yn y Fforwm Cyllideb Ysgolion i rannu gweddill y targed arbedion o £2,320,000 yn unol ag opsiwn toriad B a gyflwynwyd i'r Fforwm h.y £1,642,151 i'r sector cynradd a £680,363 i'r sector uwchradd, yn ddarostyngedig i'r amodau isod:

- Cadw'r arbedion o £4.3m yn sefydlog am y 3 blynedd nesaf hyd at 2018
- bod arbedion trefniadaeth ysgolion yn cael ei ail-gylchu i'r targed arbedion o £2,320,00 i leddfu toriad ysgolion yn 2018/19.

Mewn ymateb, cyfeiriodd y Cynghorydd Alwyn Gruffydd at adroddiad ESTYN ar Ysgol gynradd gyda 28 o ddisgyblion yn ddiweddar a oedd yn nodi bod yr Ysgol

yn rhoi gwerth am arian a theimlwyd nad oedd y Cyngor yn rhoddi ystyriaeth digonol i hyn. Pwysleisodd yr angen i wybod beth yw'r ymdeimlad ar lawr gwlad i'r toriadau arfaethedig ac felly yn fater pwysig i'w graffu.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol amlygwyd y pwyntiau canlynol gan Aelodau unigol:

- ymddengys mewn rhai ardaloedd bod athrawon yn ymddeol ond yn cael eu hail-gyflogi fel athrawon llanw gan amddifadu pobl ifanc sy'n dod allan o Golegau o waith
- cwestiynwyd faint o ysgolion sydd dan warchodaeth
- cwestiynwyd maint balansau ysgolion rhai ysgolion ac oni ddylid cymryd hyn i ystyriaeth
- a fydd y toriadau yn effeithio ar ansawdd addysg

Awgrymwyd o ran gweithredu y ffordd ymlaen, i ystyried y mater ymhellach yng nghyfarfod paratoi y Pwyllgor Craffu hwn ar 15 Rhagfyr.

Penderfynwyd: Gofyn i'r Pennaeth Addysg gyflwyno adroddiadau a gyflwynwyd i'r Fforwm Cyllideb Addysg i gyfarfod paratoi y Pwyllgor Craffu ar 15 Rhagfyr, gan sicrhau presenoldeb swyddog priodol, a fyddai'n gallu ymateb i ymholiadau Aelodau ynglŷn â'r gyllideb. Yn ogystal, byddir yn ddefnyddiol i dderbyn engreiffiau o beth fyddai effaith toriad opsiwn B ar ysgolion unigol bach, canolig a mawr eu mhaint.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 22 Medi 2015.

5. ADRODDIAD GWERTHUSO PERFFORMIAD 2014/15 (AROLYGAETH GOFAL A GWASANAETHAU CYMDEITHASOL - AGGCC)

Cyflwynwyd adroddiad gwerthuso perfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol am y flwyddyn 2014/15 gan Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol.

(a) Tywyswyd yr Aelodau drwy gynnwys yr adroddiad gan Mr Marc Roberts, AGGCC, a oedd yn nodi'r prif feysydd lle bu cynnydd a'r meysydd lle mae angen gwella yng Ngwasanaethau Cymdeithasol Gwynedd. Tynnwyd sylw at:

- cynnydd a wnaed yn unol â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru)
- gwell aliniad rhwng y Cyngor ehangach a'r adrannau
- ymdrechion i weithio'n fwy cost effeithiol ac effeithlon ac wedi cyfrannu at alluogi'r Cyngor i haneru ei ddiffyg ariannol gydag arbedion effeithlonrwydd pellach i'w gwireddu dros y blynyddoedd nesaf
- canlyniadau da ar gyfer plant sy'n derbyn gofal
- y newidiadau ym mhenodiadau yr Aelodau Cabinet sydd yn cefnogi'r Gwasanaeth Cymdeithasol a'u cyfrifoldebau newydd

- newidiadau mewn arfer a diwylliant o fewn y Gwasanaeth Oedolion

Noda'r adroddiad:

- bod y Cyngor yn rhoi cefnogaeth i nifer o bobl mewn cartrefi gofal
- bod angen annog y gwelliannau i systemau diogelu corfforaethol yn cael eu cyflawni'n amserol
- bod Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid yn heriol i'r gwasanaeth ac yn faes sydd angen sylw
- bod AGGCC yn bwriadu ymgynghori gyda defnyddwyr gwasanaeth iechyd meddwl yn ystod y flwyddyn
- adnabuwyd bod taliadau uniongyrchol yn parhau i fod yn isel iawn
- adnabuwyd yr angen i gefnogi gofalwyr ymhellach
- o safbwynt plant a phobl ifanc, nodwyd bod y perfformiad yn gwella yn flynyddol gyda chyrhaeddiadau da i blant mewn gofal

O safbwynt cefnogi y Gwasanaethau Cymdeithasol, adnabuwyd yr heriau a wynebwyd yn y Gwasanaeth Oedolion a'r capasiti ac arweinyddiaeth broffesiynol yn y maes hwn. Adnabuwyd yr angen i sicrhau bod digon o amser yn cael ei roi i'r systemau newydd.

(b) Mewn ymateb, mynegodd y Gyfarwyddwraig Corfforaethol bod yr adroddiad ar y cyfan yn bositif ac roedd yn falch bod Rheolwyr yn adnabod lle mae angen gwella. Ategwyd bod perthynas dda rhwng y Bwrdd Iechyd a'r Gwasanaethau Cymdeithasol a bod penodiad Ffion Johnstone fel Gyfarwyddwr Ardal yn sicr wedi bod o gymorth i wneud y camau ymlaen. Cadarnhawyd bod bwriad i gyflwyno rhaglen waith yn deillio o argymhellion y AGGCC i gyfarfod paratoi y Pwyllgor Craffu hwn ar 15 Rhagfyr gan sicrhau eu bod yn plethu hefo cynlluniau gweithredu eraill sydd eisoes mewn lle.

Rhoddwyd cyfle i Aelodau graffu'r adroddiad ac fe amlygwyd y sylwadau isod:

(i) Mynegwyd bryder ynglyn ag ôl-groniad mewn prosesu asesiadau Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid.

Mewn ymateb, tra'n derbyn y sylw esboniwyd bod bid ar gyfer adnodd dros dro wedi ei gyflwyno i geisio lleihau a chael gwared a'r ôl-groniad. Nodwyd ymhellach mai dim ond gweithwyr hefo cymhwyster penodol sydd yn gallu ymdrin a'r gwaith hwn.

Pwysleiswyd mai nid ymarfer y Cyngor sydd wedi creu y cynnydd ond newidiadau yn deillio o achsion cyfreithiol mewn ardaloedd eraill.

(ii) Mewn ymateb i ymholiad ynglyn a phrosesu cwynion gan unigolion, eglurodd Mr Marc Roberts bod gan AGGCC ddiddordeb mewn clywed profiadau unigolion ac phe byddai unigolyn yn cyflwyno cwyn, yn naturiol fe ystyrir y mater.

(iii) Croesawyd yr adroddiad a dylid bod wedi gweithredu ar weithdrefnau cynllun Alltwen flynyddoedd yn ôl oherwydd ymddengys bod unigolion yn fodlon gyda'r gwasanaeth sydd yn rhoi unigolion yn ganolog. Ym marn Aelod, dylid rhoi mwy o gyhoeddusrwydd i'r materion positif.

(iv) Mynegwyd bod y Gwasanaeth Cymdeithasol wedi bod trwy gyfnod anodd yn sgil newidiadau i staffio, a.y.b. a rhaid gwerthfawrogi ymroddiad y staff mewn amser heriol difrifol iawn ymhob maes. Teimlwyd, fel gwasanaeth sy'n monitro, bod gwir angen i'r AGGCC fel sefydliad cenedlaethol sicrhau y dylid codi pryderon wrth y Llywodraeth ynghylch cyllido Gwasanaethau Cymdeithasol i'r dyfodol. Nodwyd bwysigrwydd i gynnal y gwasanaeth ac yn enwedig lle mae gwir angen buddsoddi mwy mewn meysydd fel iechyd meddwl.

(vi) Gofynnwyd a yw trefniadau yn ei le i wrthsefyll y toriadau a pha mor fregus ydoedd y gwasanaeth, yn enwedig o safbwynt absenoldebau salwch staff a phwysau gwaith ychwanegol ar staff mewn gwaith arbenigol.

Mewn ymateb, esboniodd Mr Marc Roberts bod trosiant staff yn y gorffennol yn uchel o ran gweithwyr cymdeithasol ond o'r hyn a welir yn ddiweddar bod y gweithlu yng Ngwynedd yn sefydlog ac yn brofiadol. Cydnabuwyd bod y Tim Rheoli o dan bwysau ac yn ceisio adnabod y prif elfennau o risg o ran pwysau. O gymharu ag awdurdodau eraill, nodwyd bod Cyngor Gwynedd mewn sefyllfa gymharol dda.

Fodd bynnag, roedd yn ymwybodol o'r broses Her Gwynedd a'r toriadau arfaethedig ac yn amlwg gall fod yna risgiau o ran toriadau yn cael effaith andwyol ar y gwasanaethau.

(vii) Gofynnwyd a oedd AGGCC yn ystyried ansawdd y gwasanaeth yn erbyn y toriadau?

Mewn ymateb, eglurwyd bod AGGCC yn edrych ar ganlyniadau i unigolion ynghyd ag ystyried perfformiad drwy gymharu gwariant. Nodwyd ymhellach bod gwariant yn ystyriaeth ond ddim yn holl bwysig o ran y canlyniadau.

(viii) Mynegwyd bryder bod risgiau ynghlwm gyda'r toriadau a gofynnwyd a yw AGGCC yn fodlon gyda'r gwaith a'r gweithdrefnau i ymdrin a'r risgiau?

Mewn ymateb, nododd Mr Marc Roberts bod yr arbedion sydd wedi eu cyflawni hyd yma yn ymddangos yn rhai ystyrion ac yn cymryd mantais o gyfleoedd sydd wedi codi. Fodd bynnag, mynegwyd bod toriadau i wasanaethau yn dra wahanol ond o'r hyn a gyflawnwyd eisoes nid oedd arwydd bod hyn yn cael ei wneud mewn modd anystyriol.

(x) Nodwyd bod taliadau uniongyrchol yn fodd da o ran cynnal a hybu annibynniaeth. Gofynnwyd sut y gellir sicrhau gweithredu system taliadau uniongyrchol yn effeithiol?

Mewn ymateb, eglurodd y Gyfarwyddwraig Corfforaethol ei siom bod cyfradd taliadau uniongyrchol yn isel er i'r gwasanaeth geisio hyrwyddo ac o bosib nad oedd teuluoedd yn dymuno cymryd cyfrifoldeb. Hyderir y bydd y trefniadau newydd yn rhoi sefydlogrwydd i unigolion a gobeithio y gwneith hyn wella.

Ychwanegodd y Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, bod angen gwneud ymdrechion i sicrhau bod y gefnogaeth gywir i deuluoedd i reoli arian yn effeithiol ac i gaffael gwasanaethau gofal. Hyderir y bydd mwy o deuluoedd yn cymryd

rheolaeth dros eu trefniadau gofal trwy'r drefn taliadau uniongyrchol ac fe sicrhawyd y byddir yn monitro y gwariant, yn seiliedig ar sampl o deuluoedd. Nodwyd pwysigrwydd sefydlu rhwydwaith i'w galluogi i wneud defnydd effeithiol o daliadau uniongyrchol.

(xi) Cyfeiriwyd o fewn yr adroddiad at wendidau craffu ac fe nododd Mr Marc Roberts y meysydd canlynol fel rhai sy'n bwysig i'r craffwyr:

- Trefniadau moderneiddio
- Cynllun Alltwn
- Maes diogelu

(xii) Nododd y Gyfarwyddwraig Corfforaethol y bydd y Ddeddf yn weithredol ym mis Ebrill ac yn amlwg bod llawer o waith i'w gyflawni ac fe ddisgwylir am gôd ymarfer i lawer o'r gwaith. Fe fyddir yn cyflwyno adroddiad i'r Cabinet ac addawyd i rannu'r wybodaeth gyda'r Pwyllgor Craffu hwn hefyd.

Penderfynwyd: (a) Derbyn, nodi a diolch am yr adroddiad.

(b) Gofyn i'r Gyfarwyddwraig Corfforaethol gyflwyno'r cynllun gweithredu i gyfarfod paratoi nesaf y Pwyllgor Craffu hwn ar 15 Rhagfyr 2015.

6. ADRODDIAD AR WAITH Y PANEL STRATEGOL DIOGELU PLANT AC OEDOLION BREGUS

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc yn amlinellu'r hyn a gyflawnwyd gan y Panel rhwng Ebrill 2014 a Mawrth 2015. Ynghyd ag archwiliadau allanol a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod, a'r bwriadau ar gyfer y dyfodol.

Nodwyd bod yr adroddiad yn canolbwyntio ar drefniadau corfforaethol diogelu yn hytrach nac achosion penodol yn y maes. Pwysleiswyd bod trefniadau eraill statudol yn bodoli yn rhanbarthol ar gyfer plant ac oedolion bregus. Ymgais y Panel uchod ydoedd sicrhau bod y trefniadau yn gadarn a'r gwir lwyddiant ydoedd profi bod y gwasanaeth yn gwneud gwahaniaeth i unigolion.

Rhodddwyd cyfle i Aelodau graffu'r adroddiad, ac fe ymatebodd yr Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc a'r swyddogion yn briodol iddynt fel a ganlyn:

- (i) o safbwynt faint o achosion o drefniadau chwythu'r chwiban a fu, addawodd y Gyfarwyddwr Corfforaethol anfon y ffigyrau at Aelodau'r Pwyllgor Craffu
- (ii) mai'r Cynghorydd Annwen Daniels a benodwyd fel pencampwr Plant a Phobl Ifanc - Rhiantu Corfforaethol
- (iii) rhodddwyd addewid y byddir yn trafod gydag Aelod ynglyn ag asesiad unigolion hefo anableddau sy'n dod allan o'r Coleg a ddim yn cael eu cyfeirio i wasanaeth gofal dydd
- (iv) bod materion gwrthfwlio "Cyber" yn cael eu hychwanegu i'r polisiau perthnasol a sicrhawyd nad oedd yn broblem enfawr yng Ngwynedd
- (v) bod ysgolion yn allweddol i drefniadau diogelu plant a phobl ifanc a

phwysleiswyd bwysigrwydd i gyfathrebu a hwy. Cadarnhawyd bod nifer uchel o gyfeiriadau yn cael eu cyflwyno o ysgolion a'u bod yn derbyn gwahoddiad i gyfarfodydd a gynhelir o dderbyn unrhyw gyfeiriad. Cydnabuwyd ymhellach bod ysgolion yn greiddiol i gyfrannu at drafodaethau. Tra'n derbyn bod staff ysgolion yn ei chael yn anodd presenoli eu hunain mewn cyfarfodydd, sicrhawyd eu bod yn derbyn adroddiadau ysgrifenedig ac nad oedd unrhyw bryder ynglyn a chydweithio.

- (vi) O safbwynt sut y rhoddir hyder mewn plant i chwythu chwiban yn fuan, eglurwyd bod chwythu chwiban ac annog hyder yn ddau beth gwahanol. Ychydig iawn o blant sydd yn cyfeirio eu hunain, fe gyflwynir cyfeiriadau drwy'r asiantaethau eraill perthnasol. Yng nghyswllt trefniadau cyn oed ysgol, nodwyd bod bydwragedd yn hynod bwysig. Sicrhawyd bod systemau effeithiol yng Ngwynedd a bod perthynas dda ar lawr gwlad.
- (vii) Mai ychydig iawn o gyfeiriadau a dderbynnir gan rieni ynglyn a bwlio ac eglurwyd y broses y gallent ddilyn drwy ffonio Galw Gwynedd, rhifau ffon dynodedig i'r Tim sydd wedi eu lleoli ym Mhwllheli a hefyd rhifau ffon tu allan i oriau gwaith.
- (viii) Bod plant yn treulio llawer o'u hamser mewn ysgolion a rhan o waith y Panel yw sicrhau bod pob Adran, gan gynnwys Aelodau etholedig yn chwarae rhan yn y trefniadau.
- (ix) O safbwynt arolygu sut mae ysgolion yn ymdrin a bwlio, esboniwyd bod y Cyfarwyddwr Corfforaethol wedi cwrdd gyda'r Pennaeth Addysg yn ddiweddar a sicrhawyd bod trefniadau mewn lle i:
  - Benodi swyddog diogelu plant
  - Edrych ar y polisiau a gweithdrefnau gan gynnwys yr elfen bwlio
- (x) Bod gan pob corff llywodraethol bencampwr i ymdrin a diogelu plant
- (xi) Bod cyfrifoldeb ar athrawon i gyfeirio unrhyw achos sy'n wybyddus iddynt o gam drin yn y cartref, a sicrhawyd nad oedd pryder wedi ei amlygu i'r Panel nac ychwaith gan y Pennaeth Addysg ynglyn a chapasiti ysgolion i wneud hyn
- (xii) Nodwyd y pryderon ynglyn ag adroddiad AGGC ar gartref preswyl preifat Plas y Bryn, Bontnewydd. Esboniwyd bod trefniadau mewn lle i arolygwyr archwilio cartrefi preswyl a bod trafodaethau yn mynd rhagddo ar gyfer mabwysyiadau'r trefniadau gorau ond cydnabuwyd nad oedd yn faes hawdd i'w ddatrys. Fe fyddir yn cyflwyno adroddiad i gyfarfod paratoi nesaf y Pwyllgor Craffu hwn ar 15 Rhagfyr ynglyn â threfniadau ac yn benodol i drafod goblygiadau yn deillio o adroddiad AGGC ar y cartref penodol uchod.
- (xiii) Disgwylir ddiweddariad ar drefniadau a gweithdrefnau ar gyfer diogelu oedion bregus yn sgil argymhellion adolygiad Winterbourne ac fe sicrhawyd y byddir yn rhannu'r wybodaeth gyda Aelodau.
- (xiv) Mynegwyd siom nad oedd cyfeiriad yn y rhaglen waith at unigolion gydag anabledd dysgu.
- (xv) Sicrhawyd y byddir yn rhyddhau copi o'r adroddiad prosiect sicrhau perchnogaeth Cyngor gyfan i'r maes diogelu i'r Aelodau
- (xvi) Cadarnhawyd bod proses yn ei le i sicrhau archwiliadau DBS pob 3 blynedd ac yn cael ei fonitro gan yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
- (xvii) Sicrhawyd y byddir yn ail-drefnu'r cyfarfod ym Meirion/Dwyfor ac Arfon hefo rhieni pobl ifanc gydag anabledd dysgu ac ymddiheurwyd am ohirio'r cyfarfod ym mis Mai ond bod hyn am amrywiol resymau.

Penderfynwyd: (a) Derbyn a nodi cynnwys yr adroddiad.

(b) Gofyn i'r swyddogion perthnasol gyflwyno gwybodaeth pellach ar y canlynol i gyfarfod paratoi y Pwyllgor Craffu sydd i'w gynnal ar 15 Rhagfyr 2015:

- **Ffigyrau ar y nifer o achosion chwythu'r chwiban Goblygiadau yn deillio o adroddiad AGGCC ar gartref preswyl preifat Plas y Bryn, Bontnewydd**

7. ADRODDIAD AR GALLUOGI O FEWN TREFNIADAU GWAITH NEWYDD

Cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet Oedolion a lechyd yn amlinellu trefniadau newydd galluogi.

Gosododd yr Aelod Cabinet Oedolion a lechyd y cyd-destun drwy nodi bod y cynllun galluogi yn ffordd o ymateb yn ddwys i broblemau unigolyn am gyfnod byr, a hynny er mwyn ceisio adfer sgiliau byw unigolyn mor fuan â phosib ac osgoi creu dibyniaeth. Daeth tystiolaeth bod gormod o unigolion yn derbyn yr ymyrraeth pan nad oeddent wirioneddol ei angen. Felly penderfynwyd adolygu'r trefniadau drwy ddefnyddio egwyddorion *Ffordd Gwynedd* a newid diwylliant a meddylfryd yn gyfan gwbl a chynnig cyfleoedd i roi unigolion yn ganolog.

Derbyniwyd cyflwyniad gan Manon Williams (Rheolwr Ardal) ac Alwena Leadbitter (Uwch Ymarferydd, Adran Oedolion lechyd a Llesiant) yn amlinellu gwaith y tim yn Alltwen a sut mae'r gwaith yn ymgorffori'r cynlluniau galluogi yn llawer mwy naturiol ac yn fwy penodol i unigolyn. Yn unol â'r drefn newydd gwneir trefniadau gyda'r unigolyn ar yr amser ac yn y man cywir.

Gofynnwyd i Aelodau gymryd rhan mewn ymarferiad ac fe nodwyd y sylwadau canlynol ganddynt:

- Bod rhai unigolion angen mwy o ofal megis gan therapyddion, a.y.b.
- Pwysigrwydd bod y cynllun yn ysgafnhau baich ar deuluoedd
- Os yw'r defnyddwyr yn teimlo'n well, dylent allu dweud wrth y gofaluwr
- Bod angen targedu'r cynllun i'r unigolion sydd ei wir angen
- Croesawu'r cynllun ond yn hynod bwysig bod mesuriadau pendant ar gyfer mesur pa wahaniaeth a wna'r cynllun i unigolion
- Rhaid bod yn glir ynglyn a phryd mae unigolion yn cyrraedd eu hamcanion
- Yr angen i ehangu'r cynllun i ardaloedd Meirionnydd / Dwyfor ac ar gael 7 diwrnod o'r wythnos oherwydd pryderwyd am rai unigolion sydd yn dod allan o ysbytai yn ystod y penwythnos a dim trefniadau yn eu lle ar eu cyfer
- Bod angen trwytho staff megis nyrsus ar y wardiau i gydweithio a'r egwyddorion er mwyn rhoi anghenion yr unigolyn gyntaf

Mewn ymateb i rai o'r sylwadau uchod, esboniodd y Pennaeth Adran Oedolion, lechyd a Llesiant, bod y berthynas hefo'r Bwrdd lechyd yn hynod allweddol er mwyn lledaenu'r cynllun Alltwen i leoliadau eraill. Yn ogystal, nodwyd bod rôl y gweithlu yn cynnwys Gweithwyr Cymdeithasol, Therapyddion, nyrsus, a.y.b. yn

allweddol. Fodd bynnag, roedd cryn waith i'w gyflawni eto gan ei fod yn newid sylweddol i staff, aelodau a defnyddwyr y gwasanaeth a hyderir yn raddol y gellir ehangu'r trefniadau newydd ar draws y Sir.

Ategodd yr Aelod Cabinet Oedolion a lechyd yr uchod, gan ychwanegu mai cynllun peilot ydoedd ond hyderir y bydd cydweithio rhwng y Bwrdd lechyd a'r Gwasanaeth Cymdeithasol yn greiddiol a chytunwyd bod angen ehangu'r cynllun i leoliadau ac ardaloedd eraill.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, amlygwyd y pwyntiau canlynol gan Aelodau unigol:

- (i) Bod y cynllun yn gyffelyb i'r hyn a weithredir yn Awel y Coleg, Y Bala, sy'n annog unigolion i fyw yn annibynnol gyda chymdeithas glos yn eu galluogi a cheir sawl engrafft o unigolion yn byw yn fwy annibynnol nag yr oeddynt yn eu cartrefi eu hunain. Gofynnwyd faint o sylw sydd yn cael ei roi i ofalwyr teulu?

Mewn ymateb, esboniwyd bod rhwydwaith teuluol yn bwysig ac yn rhan o'r trefniadau canolog.

- (ii) Gofynnwyd pam bod y broses wedi cymryd cyhyd i'w weithredu?

Mewn ymateb, esboniwyd bod y cynllun yn weithredol ers oddeutu 10 mis ac yn parhau i arbrofi ac i ddysgu gwersi. Roedd yn anodd cyflymu ac ehangu yn rhy gyflym gan ei fod yn newid sylweddol i bawb. Cydnabuwyd ei fod yn broses araf ond gobeithir codi'r momentwm er ehangu'r cynllun dros y misoedd nesaf. Nodwyd y bydd rhaid yn gyntaf trwytho staff yn y meddylfryd newydd.

- (iii) Mewn ymateb i sylw wnaed ynglŷn â gweithredu cyllideb ar y cyd (pooled budget), ei bod yn bwysig gweithredu'r cynllun drwy un gyllideb.

- (iv) Atgoffwyd yr Aelodau bod gwahoddiad wedi ei estyn iddynt i ymweld ag Ysbyty Alltwen ar 21 Ionawr 2016 ac annogwyd hwy i fynychu.

Penderfynwyd: Derbyn, nodi a diolch am yr adroddiad a'r cyflwyniad ar weithrediad y gwasanaeth galluogi.

Dechreuodd y sesiwn bore am 10.15 a.m. a daeth i ben am 12.45 p.m.

8. ADRODDIAD CYNNYDD - PROSIECT ANSAWDD ADDYSG

(a) Cyflwynwyd cynllun gweithredu gan yr Aelod Cabinet Addysg yn nodi cynnydd o'r hyn sydd wedi ei gyflawni yn deillio o argymhellion yr Ymchwiliad Craffu Ansawdd Addysg yn y meysydd canlynol:

- Arweinyddiaeth o fewn ysgolion
- Mathemateg
- Deall perfformiad a data

- Codi a chyfleu disgwyliadau
- Pegynnu o ran ansawdd
- Rôl yr awdurdod
- Rôl Llywodraethwyr
- Cyswllt gyda disgyblion

(b) Ymatebodd y Pennaeth Addysg a'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg i sylwadau gan Aelodau unigol, fel a ganlyn:

- (i) Bod "Cynllun Y Moelwyn" yn gynllun peilot arloesol lle gwahoddir Penaethiaid y dalgylch i gwrdd yn rheolaidd i rannu arbenigedd ar draws y cynradd a'r uwchradd. Nodwyd bod y cynllun yn llwyddiannus ac yn esgor cydweithio bwriadus gyda phob Ysgol yn y dalgylch yn manteisio ar rannu arbenigedd o safbwynt arweinyddiaeth a'r cwricwlwm. O safbwynt ehangu'r cynllun i ysgolion eraill y Sir, nodwyd bod y cynllun wedi gweithio'n hynod o dda yn nalgylch y Moelwyn a'r her ydoedd cynnig model ar gyfer pob ardal yn enwedig o ystyried lleihad yn y cyllidebau a rhaid fyddai ystyried gwahanol ffyrdd o weithio.
- (ii) Bod cynnydd yng nghyfraeddiadau dysgwyr bregus eleni o'i gymharu a llynedd ond pwysleiswyd ei fod yn anodd i'w fesur gan bod y disgyblion yn wahanol o un flwyddyn i'r llall. Atgoffwyd yr Aelodau bod y Llywodraeth yn ariannu ysgolion ar gyfer disgyblion sydd a hawl i brydau ysgol am ddim a rhaid sicrhau eu bod yn cael cyfleoedd i wneud eu gorau yn yr ysgolion.
- (iii) Pryder o safbwynt Mathemateg – nodwyd bod hysbyseb rhanbarthol am Ymgynghorydd Her Mathemateg wedi ei ryddhau gan GwE gyda'r dyddiad cau wedi dod i ben diwedd wythnos diwethaf a chydabuwyd bod angen yr arweiniad penodol i Benaethiaid Adran.
- (iv) O safbwynt athrawon yn gorfod bod yn fwy hyblyg i ddysgu gwahanol bynciau, gofynnwyd a oedd hyn yn cael ei adlewyrchu yn y Colegau i'w paratoi am y maes gwaith. Esboniwyd o safbwynt yr uwchradd bod unigolion rhan amlaf yn dewis pwnc arbenigol gyda'r cynradd yn dysgu ystod o bynciau. Nodwyd ei fod yn ofynnol i'r Gwasanaeth Addysg ystyried ffurf amgen megis unigolion i ddysgu'n drawsbynciol i fyny at 14 oed ac i'r unigolion sydd gyda arbenigedd pwnc ddysgu yr oedran uwch a bod hyn yn her o safbwynt nifer disgyblion a lleihad yn y gyllideb. Ymddengys bod ESTYN wedi bod yn feirniadol yn ddiweddar o'r hyn a welwyd yn y Canolbarth a'r Gogledd mewn paratoi darpar athrawon i'r byd gwaith. Efallai bod angen cael trafodaeth ar yr hyn sy'n cael ei gynnig gan y Colegau ac a yw yn gymwys ar gyfer anghenion y farchnad.
- (v) Pa drefniadau a wneir gan y Gwasanaeth yn draws-adrannaol i sicrhau bod disgyblion sydd yn gymwys i brydau Ysgol am ddim yn ei gael? Sicrhawyd bod ysgolion yn targedu'r disgyblion er mwyn i deuluoedd gael yr hyn sy'n ddyladwy iddynt ac yn ogystal ei fod yn ddangosydd ar gyfer cyllido ysgolion ac yn fesurydd mewn cymhariaeth ag ysgolion eraill. Eglurwyd ymhellach bod Gwynedd yn colli allan ar swm sylweddol o arian o'i gymharu a'r ysgolion yn Ne Cymru sydd yn rhan o raglen Her Cymru y Llywodraeth lle maent yn buddsoddi i gadw safonau addysg. Sicrhaodd y Pennaeth Addysg y byddai'n dilyn i fyny ar drefniadau traws-adrannol i dargedu disgyblion sy'n haeddiannol o brydau Ysgol am ddim.
- (vi) A yw yn parhau'n anodd i benodi Llywodraethwyr ac ymha ardaloedd? Cydnabuwyd ei fod yn amrywio o ardal i ardal a bod y cyrsiau mandadol a

gyfeirir ato yn y cynllun gweithredu yn rhai ar gyfer llywodraethwyr newydd, Cadeiryddion a Chlercod. Nodwyd ymhellach bod rhaglen newydd yn ei le sy'n cynnig hyfforddiant ddiwedd prynhawn, fin nos, er mwyn hwyluso y llywodraethwyr hynny sy'n gweithio i fynychu ynghyd a'u cynnal yn rhanbarthol. O safbwynt cwblhau'r hyfforddiant ar y we, teimlwyd bod hyfforddiant wyneb yn wyneb yn fwy manteisiol ond wrth gwrs bod modd cwblhau rhai modiwlau ar y we.

- (vii) Bod problem o recriwtio llywodraethwyr yn broblem mewn sawl awdurdod yn enwedig mewn ardaloedd gwledig.

Penderfynwyd: Derbyn, a nodi cynnwys y cynllun gweithredu gan nodi y byddai'r Pwyllgor Craffu yn herio dilyniant a chanlyniad y gwaith hwn wrth edrych ar Adroddiad Blynyddol y Gwasanaeth Addysg sydd i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu hwn ym mis Mawrth 2016.

9. NEWIDIADAU YN Y GWASANAETH ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL A CHYHNHWYSIAD

(a) Cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet Addysg yn amlinellu'r strategaeth ddrafft ar gyfer newidiadau yn y gwasanaeth anghenion dysgu ychwanegol

(b) Adroddwyd ar lythyr a dderbyniwyd gan Gyngor Ynys Môn yn mynegi siomedigaeth ac anfodlonrwydd na fu ymgynghori a thrafodaeth digonol gyda swyddogion Môn eto ac nad oeddynt wedi eu hargyhoeddi o'r angen i ddad-gomisynu strwythur y Cyd-bwyllgor Anghenion Dysgu Ychwanegol er mwyn cyflawni'r deilliannau arfaethedig o fewn y strategaeth ADY ddiwygiedig.

(c) Mewn ymateb, pwysleisiodd y Pennaeth Addysg nad oedd bwriad i beidio cydweithio ag Ynys Môn a bod bwriad i ymgynghori'n llawn gyda Chyngor Môn unwaith y byddai barn ffurfiol y Cyngor wedi ei graffu a'r Cabinet wedi dod i gasgliad arno. Esboniwyd bod y prosiect wedi canolbwyntio yn y lle cyntaf ar anghenion trigolion Gwynedd. Eglurodd yr Uwch Reolwr Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad bod trafodaethau wedi eu cynnal gyda oddeutu 400 o randdeiliad yn ystod mis Medi / Hydref. Cydnabuwyd nad oedd y gwendidau gyda'r trefniadau presennol a ddaeth i'r amlwg yn sioc i'r swyddogion megis:

- Anghysondebau yn y gweithdrefnau
- Cyfundrefn draddodiadol a chymhleth
- Ansawdd perfformiad
- Perthynas gyda gwasanaethau eraill
- Twf mewn anghenion penodol
- Diffyg cyfathrebu

(c) Tynnwyd sylw at nod glir y strategaeth sef "sicrhau bod plant a phobl ifanc (rhwng 0-25 oed) sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn manteisio ar gyfleoedd ac yn ennill profiadau sydd wedi eu cynllunio'n effeithiol ar eu cyfer, er mwyn eu galluogi i wneud cynnydd yn unol a'u gallu".

(ch) Tywyswyd yr Aelodau drwy'r cynllun gweithredu a fyddai'n cyflawni'r deilliannau isod:

- Cyflwyno defnydd o ddulliau sy'n canolbwyntio ar yr unigolion
- Datblygu'r defnydd o feini prawf er mwyn cyflwyno canllawiau ac eglurder o ran y ddarpariaeth briodol ar gyfer pob anhwylder
- Sefydlu Fforymau Ardal ADY a Phanel Sirol ADY
- Sefydlu Tim Integredig ADY newydd
- Sefydlu trefniadau newydd ar gyfer y ddarpariaeth cynhwysiad / cynnal ymddygiad
- Adolygu darpariaeth canolfannau arbenigol
- Yr ysgolion arbennig
- Rhaglen hyfforddiant
- Datblygu siarter / cytundeb rhwng ysgolion a'r awdurdod lleol
- Sefydlu uned ddata oddi fewn i'r Adran Addysg
- Mesur bodlonrwydd plant a phobl ifanc sydd efo anghenion dysgu ychwanegol a'u teuluoedd
- Fforymau cynllunio ADY ysgolion
- Darpariaeth yn y blynyddoedd cynnar
- Darpariaeth ol-16
- Cyfleoedd i gydweithio efo'r Tim Plant ac asiantaethau eraill
- Cyd-weithio efo ieuchyd
- Yr Achos busnes a fyddai'n dangos arbediad o £808,466 drwy gyfuno gweithlu canolog. Byddai'r arbediad yn seiliedig ar y model darpariaeth newydd ond hefyd yn newid patrwm gweithio y gweithlu ac yn cynnig cyfleoedd parhaol ond i nifer lai o unigolion.

(d) Rhoddwyd cyfle i'r Aelodau graffu'r strategaeth ddrafft gerbron ac fe amlygwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau unigol:

- (i) Gofynnwyd a fyddai cyrhaeddiadau disgyblion anghenion dysgu ychwanegol yn cyfrannu at dargedau perfformiad ysgolion uwchradd neu a fyddir yn cyflwyno dangosyddion gwahanol.

Mewn ymateb, esboniwyd y dylai pob disgybl fod yn rhan o gymdeithas allweddol ysgolion a bod tasglu cenedlaethol yn ystyried ffordd amgen o fesur cyrhaeddiadau disgyblion gyda ymddygiad bregus – sef y plant fydd efallai yn gwneud mwy o gynnydd ond y targedau ddim yn cael eu cydnabod. Nodwyd ymhellach bod y sustem yn seiliedig ar gyrhaeddiadau yn hytrach na chyflawniadau.

- (ii) Bod yr ystod o ddefnyddwyr yn eang o 0 i 25 oed ac yn aml gwelir llawer iawn o blant sydd yn methu yn syrthio i ddrygioni ac yn hyn o beth gofynnwyd faint o gydweithio a wneir gyda'r Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid Gwynedd a Môn gan ei fod yn holl bwysig bod ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth hwn ar gyfer rhoi cymorth i'r unigolion.

Mewn ymateb, eglurwyd nad oedd yn glir o fewn y ddeddf newydd ynglyn a chyllido'r garfan o bobl ifanc rhwng 19 – 25 oed, ac y byddai trafodaeth ar hyn yn dipyn o her.

Sicrhawyd bod trafodaethau cychwynnol wedi digwydd gyda'r Gwasanaeth Cyfiawnder leuenctid ynglyn a'r dull o ganolbwyntio ar y person yn ganolog sy'n golygu mai un cynllun fyddai ar gael i'r unigolyn ac yn hyn o beth yn wasanaeth mwy effeithiol.

- (iii) Pryder bod y gyfundrefn yn cymryd lle y gyfundrefn 3* ac yn cael gwared o ddatganiadau a bod gofynion cyfreithiol statudol hefo datganiad ac yn hyn o beth yn rhoi sicrwydd i unigolion a'u teuluoedd. Tra'n derbyn bod y gyfundrefn ar gael teimlwyd nad oedd y sicrwydd yna a bod y gyfundrefn bresennol yn atebol i'r gyfraith.

Mewn ymateb, eglurwyd bod newid deddfwriaeth yn genedlaethol gyda datganiadau wedi eu diddymu gyda Llywodraeth Cymru yn ceisio cyflwyno yr un drefn ar gyfer anghenion dysgu ychwanegol gydag ymgais i wneud y sustem yn hawdd i'w deall. Tra'n derbyn yr angen i fod yn glirach o safbwynt cyfrifoldebau ysgolion a'r awdurdod ceisir cyflwyno strwythur i ymateb i hyn. Y sialens ydoedd creu Tim canolog aml-asiantaethol a fyddai'n rhoi hyder i deuluoedd. O safbwynt y model newydd, sicrhawyd na fyddir yn tynnu cymorth oddi ar blant sydd eisoes ar ddatganiadau.

Ychwanegwyd y byddai'n ofynnol bod yn glir o safbwynt meini prawf lleol drwy edrych ar gynlluniau unigol, geiriad y cynllun, a.yb.

- (iv) Pryder ynglŷn â faint o sicrwydd y byddai ysgolion yn talu am y gefnogaeth ychwanegol o'u cyllidebau o ystyried yr hinsawdd o doriadau sydd ohoni, ac y byddent yn penderfynu cynnal y gefnogaeth eu hunain.

Mewn ymateb i'r uchod, eglurwyd o ran y model, nad oedd yr arian wedi ei ddatganoli i'r ysgolion gyda'r bwriad o sefydlu y gwasanaeth yn ganolog. Y bwriad fyddai datganoli cymorthyddion i'r ysgolion mwyaf ac ar lefel dalgylch i'r ysgolion ychydig yn llai.

- (v) Tra'n derbyn y bydd plant mwyaf dwys yn y sector cynradd yn cael eu hadnabod yn unol â'r gyfundrefn flaenorol, mynegwyd pryder ynglyn â phlant gydag anghenion llai amlwg megis y disgyblion sy'n cael cymorth gan y gweinyddesau llythrennedd. Gofynnwyd sut y byddir yn monitro y plant yma ac yn adnabod eu hanghenion.

Mewn ymateb, cadarnhawyd y byddai'r sustem newydd yn adnabod anghenion plant yn gynharach mewn sgiliau rhifedd a llythrennedd a sicrhawyd y byddai modd parhau gyda'r arbenigedd.

O safbwynt monitro, efallai bod rôl i Gydlynwyr ar lefel dalgylch ar gyfer yr oedran 0 i 25 oed ac a fyddai yn bwynt cyswllt rheolaidd i ysgolion gyda rôl benodol o

fonitro cynnydd neu diffyg cynnydd.

- (vi) Cyfeiriwyd a phryderwyd am y risgiau gyda'r gweithlu a gofynnwyd pa mor hyderus oedd y tim prosiect o sicrhau perchnogaeth y gweithlu dros y newidiadau arfaethedig.

Mewn ymateb, cydnabuwyd bod risg ond rhan o'r gwaith ydoedd ceisio cael gwell adnabyddiaeth o'r gweithlu o ran gwella'r gyfundrefn. O'r drafodaeth gynhaliwyd gyda'r gweithlu, roedd y farn wedi ei rannu gyda hanner yn cydnabod bod angen gwella'r ddarpariaeth a'r hanner arall yn mynegi nad oedd angen newid. Tra'n cydnabod y byddai angen llai o weithlu cadarnhawyd y byddai'r contractau yn rhai parhaol ac yn cynnig llwybr gyrfa gwell i unigolion.

- (vii) Pwysigrwyd bod yr awdurdod yn cyfathrebu gyda'r ysgolion a'r rhanddeiliad.

Penderfynwyd: (i) **Cyfleu i'r Cabinet gymeradwyaeth y Pwyllgor Craffu i'r strategaeth ddrafft yn ddarostyngedig i geisio cyfarch y materion a ganlyn:-**

- **Cynnig yr un lefel o sicrwydd i ddisgyblion a rhieni ag sydd ar gael o dan y gyfundrefn bresennol**
- **Yr angen i gyfarch anghenion llai dwys a gwneud hynny'n fuan**
- **Y perygl y byddai ysgolion yn methu ymdopi'n ddigonol gyda phwysau ychwanegol yn sgil pwyslais y strategaeth ar yr ysgolion yn gwneud mwy**
- **Y risg y byddai cyraeddiadau cymharol is rhai disgyblion gydag anghenion dysgu ychwanegol yn arwain at amharodrwydd gan ysgolion i'w cynnwys**
- **Pryderon cyllidol yn sgil cost tebygol ymestyn y ddarpariaeth hyd at 25 oed.**

(ii) **Gofyn i'r Tim Prosiect sicrhau cynnal trafodaeth llawn a buan gyda Chyngor Sir Ynys Môn unwaith fydd y strategaeth wedi ei mabwysiadu.**

Dechreuodd y sesiwn prynhawn am 1.15 p.m. a daeth i ben am 3.30 p.m.